

Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin tasdiki hakkında kanun tasarısı ve Dışişleri Komisyonu raporu (1/125)

T. C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-1448/1444

5 . 5 . 1961

Kurucu Meclis Başkanlığına

Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan ve Kurucu Meclise arzı Bakanlar Kurulunca 28.4.1961 tarihinde kararlaştırılan «Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin tasdiki hakkında kanun tasarısı» gerekçesiyle birlikte ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Devlet Başkanı ve Başbakan

Org.

Cemal Gürsel

GEREKÇE

İlk olarak Birinci Dünya Harbinden sonra milletlerarası bir mahiyet arz eden mülteciler meselesi, İkinci Dünya Harbinden sonra daha büyük bir ehemmiyet kazanmıştır.

Gerek harb harekâtı, gerek harbi mütaakıp Avrupa'da vukua gelen rejim değişiklikleri dolayısıyla vatanından ayrılan ve daha önce tâbi buldukları devletin himayesini kaybeden milyonu mütcevaz kimsenin barındırılması ve durumlarına bir hal tarzı bulunması büyük çapta bir milletlerarası mesele olarak ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Teşkilâtı (IRO) Avrupa'nın muhtelif bölgelerine dağılmış olan mültecilere yardım hususunda 1948 ilâ 1951 tarihleri arasında büyük faaliyet göstermiştir : 1951 başından itibaren (IRO) nun yerini doğrudan doğruya Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna bağlı bulunan Mülteciler Yüksek Komiserliği almıştır. Mülteciler Yüksek Komiserliği statüsünde, bu teşkilâtın himayesine girecek mültecilerin tarifi yapılmıştır. Buna göre «1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hâdiseler neticesinde ve ırkı, dini, tabiiyeti, muayyen bir içtimai gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrıyacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu devletin ülkesi dışında ve işbu devletin himayesinden istifade edemiyen veya bahis konusu korkuya binaen istifade etmek istemiyen, yahut tabiiyeti yoksa ve bu gibi hâdiseler neticesinde evvelce mütaden ikamet ettiği memleket dışında bulunuyorsa oraya dönemiyen veya mezkûr korkuya binaen dönmek istemiyen her şahıs». Birleşmiş Milletler Mülteci'er Yüksek Komiserinin himayesini talebedebilir.

Mülteciler Yüksek Komiserliğinin kurulmasını mütaakıp, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun daveti üzerine Cenevre'de bir konferans toplanmış ve 28 Temmuz 1951 tarihinde «Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme» imzalanmıştır. Hükümetimiz bu konferansa iştirak etmiş ve Sözleşmeyi imzalamıştır. Sözleşmenin tatbik sahası hususunda iki ihtimal derpiş olun-

muştur: Sözleşmeyi tasdik eden bir devlet isterse bunu yalnız Avrupa'ya, isterse bütün Dünyaya teşmil edebilir. Bu hususun tasdik sırasında bir beyanatla tasrih edilmesi gerekmektedir. Nitekim delegemiz, imza esnasında memleketimiz bakımından Sözleşmenin tatbik sahasını Avrupa'ya inhisar ettiren bir beyanda bulunmuştur.

Sözleşme, Mülteciler Yüksek Komiserliği statüsündeki mülteci tarifini aynen muhafaza etmiştir. Bu suretle, hieret ettikleri memleketin etnik orijinini haiz olan muhacirler, Sözleşme dışunda kalmaktadırlar.

Sözleşme, umumi hükümler, hukuki durum, kazanç temin edici işler, sosyal yardım, idari tedbirler gibi sahalarda mültecilerin hukuki durumunu tesbit etmektedir.

Memleketimizde halen mevcut yabancı asıllı mültecilerin sayısı 1 500 civarındadır. Bunlar Mülteciler Yüksek Komiserliğinin himayesinde bulunmaktadır. Mültecilerin durumlarını ıslah için derpiş olunan hal tarzları, buldukları memlekette entegrasyonlarını temin etmek, veyahut mülteciler bizzat arzu izhar etmeleri halinde yurtlarına iade veya başka memleketlerde iskânları imkânlarını araştırmaktadır. Sözleşmenin tasdiki ile bunlara iş imkânları zuhur edecek ve bu suretle mülteciler buldukları memlekete yük olmaktan çıkarak bilâkis faydalı unsurlar haline geleceklerdir.

Memleketimizdeki mültecilerin durumunun ıslâhında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, mahallî makamlarımıza daima yardımcı olmuş ve gerek doğrudan doğruya kendi teşkilâtı, gerekse mültecilere yardım için kurulmuş beynelmilel hayır cemiyetleri vasıtasıyla nakdî ve aynı yardımda bulunmuştur. Aynı gaye ile Yüksek Komiserlik, bu yılki yardım programında memleketimize 300 bin dolâr tahsis etmiş bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun XIII nü içtima devresinde ittihaz olunan 1285 sayılı Kararla 1960 yılının bir «Dünya Mülteci Yılı» olarak tesbiti kararlaştırılmıştı. Bu karara göre;

1. Mülteciler meselesi bütün dünyanın dikkatine arz edilecek;
2. Hükümetler, hayır teşekkülleri ve halk, mültecilere yardım hususunda teşvik edilecek;
3. Tamamen insani gayelerle, mülteciler lehine, iskân, entegrasyon veya bizzat mülteci tarafından izhar edilen arzu üzerine eski yurduna iade gibi daimî hal tarzları temini için imkânlar hazırlanacaktır.

Hiç şüphesiz «Mültecilerin hukuki durumuna dair Sözleşme» nin tasdik edilmek suretiyle yürürlüğe konması, yukarıda bahis konusu edilen kararın 3 nü paragrafındaki daimî hal çarelerinin temini kolaylaştırılacaktır. Dünya Mülteci Yılına mütaallik yukarıdaki Assamble kararındaki tavsiyeleri yerine getirmekte olan Hükümetimiz «Mültecilerin hukuki durumuna dair Sözleşme» nin tasdikına mütaallik muameleye tevessül etmekle, bahis konusu kararın ruhuna uygun bir şekilde hareket etmektedir.

Memleketimizin tedhiş ve istibdattan kaçak mültecilere, tarihî boyunca gösterdiği âlicenaplık, bütün dünyanın malûmudur. Şimdiye kadar birçok memleket tarafından tasdik edilmiş bulunan mezkûr Sözleşme'nin tasdikının ananelerimize uygun olacağı gibi Birleşmiş Milletler caimasında da çok müspet karşılanacağı şüphesizdir.

Dışışleri Komisyonu raporu

T. C.

Kurucu Meclisi

Dışışleri Komisyonu

Esas No : 1/125

Karar No : 34

11 . 8 . 1961

Yüksek Başkanlığa

Cenevre'de 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin tasdiki hakkındaki kanun tasarısı, ilgili Bakanlık temsilcilerinin iştirakiyle komisyonumuzda görüşüldü :

Birleşmiş Milletler Andlaşması, ve 10 Aralık 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannameninin, İnsan hak ve hürriyetlerinden fark gözetmeksizin faydalanma esasından da mülhem olarak hazırlanan mültecilerin hukuki durumuna dair Sözleşme, 28 Temmuz 1951 de Cenevre'de imzalanmıştır.

Mülteciler meselesinin sosyal ve insani mahiyeti göz önünde bulundurularak ve bu meselenin Devletlerarasında bir gerginlik ve uyumsuzluk halini almasını da önlemek maksadıyla üye Devletler aralarında anlaşmışlardır.

Memleketimizin korku ve istibdattan kaçan mültecilere bütün tarihi boyunca gösterdiği âlice-naplık, insani duygu ve insanca muamele, Türk politikasının âdeta bir düsturu olmuştur. Türk politik geleneklerine de uygun olan bu anlaşmayı onaylamada, insani davranışın önderliğini yapmış olan memleketimiz için fayda mütalâa olunmuş ve tasarı, metnin muhtevasına tesir etmiyecek ifade değişikliğiyle kabul edilmiştir.

Kurucu Meclis Genel Kuruluna arz edilme üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Kurucu Meclis

Dışışleri Komisyonu Başkanı

Ş. R. Hatiboğlu

Başkanvekili

M. Yurdakuler

Bu Rapor Sözcüsü

H. Eroğlu

Üye

C. S. Barlas

Üye

Y. A. Egeci

Üye

K. Kaplan

Üye

K. Türkoğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin tasdiki hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Cenevre'de, 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan, Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme ilişik deklarasyonla birlikte tasdik edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

28 . 4 . 1961

Devlet Başkanı ve Başbakan <i>C. Gürsel</i>	Devlet Bakanı ve Başb. Yardımcısı <i>F. Özdilek</i>
Devlet Bakanı <i>S. Ulay</i>	Devlet Bakanı <i>H. Mumcuoğlu</i>
Adalet Bakanı <i>E. Tüzemen</i>	Millî Savunma Bakanı <i>M. Alankuş</i>
İçişleri Bakanı <i>N. Zeytinoğlu</i>	Dışişleri Bakanı <i>S. Sarper</i>
Maliye Bakanı <i>K. Kurdaş</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>A. Tahtakılıç</i>
Bayındırlık Bakanı <i>M. Gökdoğan</i>	Ticaret Bakanı <i>M. Baydur</i>
Sa. ve So. Y. Bakanı <i>R. Üner</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>F. Aşkın</i>
Tarım Bakanı <i>O. Tosun</i>	Ulaştırma Bakanı <i>O. Mersinli</i>
Çalışma Bakanı <i>C. Talas</i>	Sanayi Bakanı <i>Ş. Kocatopçu</i>
Ba. - Ya. ve Turizm Bakanı <i>C. Baban</i>	İnar ve İskân Bakan <i>R. Özal</i>

DIŞİŞLERİ KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşmenin onaylanması hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — Cenevre'de, 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış olan, Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme ilişik deklarasyonla birlikte onaylanmıştır.

MADDE 2. — Hükümetin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Hükümetin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

DEKLARASYON

A) Tühkiye Cumhuriyeti Hükümeti, mezkûr Sözleşmenin 1 nei maddesinin (A) fıkrasında mevzu bahis 12 Mayıs 1926 ve 30 Haziran 1928 Anlaşmalarına Taraf değildir. Ayrıca, 30 Haziran 1928 Anlaşmasının şumulüne giren 150 kişi esasen 3527 sayılı Af Kanunu şumulüne girmekle, mezkûr Anlaşmanın memleketimiz bakımından derpiş ettiği husus ortadan kalkmıştır. Bu durum muvacehesinde, Cumhuriyet Hükümeti 28 Temmuz 1951 tarihli Sözleşmeyi yukarıdaki Anlaşmalardan müstakil olarak kabul etmektedir.

B) İşbu Sözleşmenin tahmil ettiği vecibeler bakımından Cumhuriyet Hükümeti, 1 nei maddenin (B) fıkrasındaki «1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hâdiseler» ibaresini, «1 Ocak 1951 den önce Avrupa'da cereyan eden hâdiseler» şeklinde anlamaktadır.

C) Keza Sözleşmenin 1 nei maddesinin mülteci vasfını kaydına mütedair (C) fıkrasındaki «vatandaşı bulunduğu memleketin himayesinden kendi isteği ile tekrar istifade ederse, veya, vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar iktisabederse» ibarelerini Cumhuriyet Hükümeti bu istifade ve iktisap keyfiyetinin sadece alâkadarın talebine değil, aynı zamanda bahis konusu devletin muvafakatine bağlı bulunduğu şeklinde anlamaktadır.

MÜLTECİLERİN HUKUKİ DURUMUNA DAİR SÖZLEŞME BAŞLANGIÇ

Birleşmiş Milletler Andlaşması ve 10 Aralık 1948 de Genel Kurulca kabul olunan İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin, insanların ana hürriyetlerden ve insan haklarından, fark gözetmeksizin, faydalanmaları esasını teyidettiğini nazarı itibara alan,

Birleşmiş Milletlerin, birçok defalar, mültecilere karşı derin alâkasını izhar ve mültecilerin ana hürriyetleri ile insan haklarını mümkün olduğu kadar şümlü bir şekilde kullanmalarını temine gayret ettiğini nazarı itibara alan,

Mültecilerin hukukî durumuna dair evvelce imzalanan milletlerarası Anlaşmaların tekrar tetkik ve tedvini ile bu Anlaşmaların tatbik sahasını ve mülteciler için sağladığı himayeyi yeni bir Anlaşma vasıtasıyla genişletmenin arzuya şayan olduğunu nazarı itibara alan,

İltica hakkını tanımanın bâzı memleketler için son derece ağır külfet tevli dedebileceğini ve milletlerarası şümlü ve mahiyeti Birleşmiş Milletlerce kabul edilmiş bulunan meselelerin, bu takdirde, milletlerarası iş birliği olmaksızın memnuniyete şayan bir surette halledilemeyeceğini nazarı itibara alan,

Bütün devletlerin, mülteci meselesinin içtimal ve insani mahiyetini kabul ederek, bu meselenin devletlerarasında bir gerginlik sebebi halini almasını önlemek için imkânları nispetinde ellerinden geleni yapmalarını temenni eden,

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserinin, mültecilerin himayesini temin eden milletlerarası sözleşmelerin tatbikatına nezaret eylemekle vazifeli olduğunu nazarı itibara alan, ve bu meseleyi hal için alınan tedbirlerin birbiri ile faydalı bir şekilde telifi hususunun devletler ile Yüksek Komiser arasındaki iş birliğine bağlı olduğunu kabul eden,

Yüksek Akıd Taraflar aşağıdaki hususlarda mutabık kalmışlardır :

BÖLÜM - 1

Genel Hükümler

Madde — 1.

«Mülteci» tâbirinin târihi

A) İşbu Sözleşme bakımından «mülteci» tâbiri aşağıda gösterilen şahıslara tatbik edilir:

1. 12 Mayıs 1926 ve 30 Haziran 1928 Anlaşmaları, veya 28 Ekim 1933 ve 10 Şubat 1938 Sözleşmeleri ve 14 Eylül 1939 Protokolü, yahut Milletlerarası Mülteci Teşkilâtı Anayasasına göre mülteci sayılan şahıs;

Milletlerarası Mülteci Teşkilâtı tarafından faaliyeti esnasında alınmış mülteci sıfatını vermeme kararları, bu kısmın 2 nci fıkrasındaki şeraiti haiz olan kimselere mülteci sıfatının verilmesine mâni değildir;

2. 1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hâdiseler neticesinde ve ırkı, dini, tâbiyeti, muayyen bir içtimai gruba mensubiyeti veya siyasi kanaatleri yüzünden takibata uğrıyacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu memleket dışında bulunan ve işbu memleketin himayesinden istifade edemiyen veya mezkûr korkuya binaen istifade etmek istemiyen, yahut tâbiyeti yoksa ve bahis konusu hâdiseler neticesinde evvelce mütaden ikamet ettiği memleket dışında bulunuyorsa, oraya dönemiyen veya mezkûr korkuya binaen dönmek istemiyen şahıs;

Birden fazla tâbiyeti olan bir şahıs hakkında «vatandaşı olduğu memleket» tâbiri tâbiyetini haiz olduğu memleketlerden her birini kaseder. Haklı bir korkuya müstenit muteber bir sebebolmaksızın, vatandaşı olduğu memleketlerden birinin himayesinden istifade etmiyen şahıs, vatandaşı olduğu memleketin himayesinden mahrum sayılmaz.

B. (1) İşbu Sözleşme bakımından madde 1, kısım (A) daki «1 Ocak 1951 den evvel cereyan eden hâdiseler» ibaresinin,

(a) «1 Ocak 1951 den evvel Avrupa'da cereyan eden hâdiseler» veya

(b) «1 Ocak 1951 den evvel Avrupa'da veya başka bir yerde cereyan eden hâdiseler»

Mânasında anlaşılacak ve her Âkid Devlet bu Sözleşmeyi imzaladığı, tasdik ettiği veya iltihak eylediği sırada bu Sözleşmeye göre taahhüdü ettiği vecibeler bakımından bu ibarenin şumulünü belirten bir beyanda bulunacaktır.

(2) (a) şıkkını kabul eden her Âkid Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine göndereceği bir tebliğle (b) şıkkını kabul etmek suretiyle vecibelerini her zaman genişletebilir.

C. Bu Sözleşme yukarıdaki (A) kısmındaki hükümlerin şumulüne giren her şahıs hakkında aşağıdaki hallerde tatbikattan kalkacaktır:

1. — Vatandaşı olduğu memleketin himayesinden kedi isteği ile tekrar istifade ederse veya

2. — Vatandaşlığını kaybettikten sonra kendi arzusu ile tekrar iktisabederse, veya

3. — Yeni bir vatandaşlık iktisabetmişse ve vatandaşlığını iktisabettiği memleketin himayesinden istifade ediyorsa, veya

4. — Kendi arzusu ile Terk ettiği veya takip korkusu ile haricinde kaldığı memlekette kendi arzusu ile, tekrar yerleşmek üzere dönmüşse;

5. — Mülteci tanınmasını intacettiren şartlar ortadan kalktığı için vatandaşı olduğu memleketin himayesinden **istifade** etmekten imtinaa artık devam edemezse;

Şu kadar ki işbu fıkra vatandaşı olduğu memleketin himayesinden istifadeyi reddetmek için evvelce vâkı takiplere müstenit haklı sebepler ileri sürebilen (A) kısmının 1 nci fıkrasının der piş ettiği bir mülteciye tatbik olunmayacaktır;

6. — Tâbiyetsiz olup da, mülteci tanınmasını intacettiren şartlar ortadan kalktığı için, mûtat ikametgâhının bulunduğu memlekete dönmek durumunda olan bir şahıs bahis konusu olduğunda;

Şu kadar ki işbu fıkra, mûtat ikametgâhının bulunduğu memlekete dönmeyi reddetmek için evvelce mâruz kaldığı takiplere müstenit haklı sebepler ileri sürebilen (A) kısmının 1 nci fıkrasının derpiş ettiği bir mülteciye tatbik olunmayacaktır.

D. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri haricinde, diğer bir Birleşmiş Milletler organı veya teşekkülünden halen himaye veya yardım gören kimselere tâtbiik olunmaz.

Böyle bir himaye veya yardım, her hangi bir sebeple bu gibi kimselerin durumu Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun bu hususla ilgili kararları gereğince nihai surette halledilmeksizin sona ermiş ise, bu şahıslar Sözleşme rejiminden bihakkin istifade ederler.

E. Bu Sözleşme, ikamet ettiği memleketin yetkili makamlarınca o memleket vatandaşlığını haiz olanlara mahsus hak ve vecibeleri haiz addedilen bir şahsa tatbik olunmaz.

F. Bu Sözleşme hükümleri :

- a) Bunlara mütedair milletlerarası vesikalarda tarif edildiği mânada barışa karşı bir suç, bir harb suçu veya insanlığa karşı bir suç işlediği;
  - b) Mülteci sıfatıyla kabul edildiği memlekete ilticadan evvel iltica memleketi dışında ağır bir genel suç işlediği;
  - c) Birleşmiş Milletlerin gaye ve prensiplerine aykırı fiillerden suçlu olduğu hususunda;
- Ciddî kanaat mevcudolan bir şahıs hakkında tatbik edilmez.

Madde 2.

Genel vecibeler

Her mültecinin, bulunduğu memlekete karşı, hassaten kanunlara, tüzüklere ve âmme düzenini korumak için alınan tedbirlere uymak vecibesini ihtiva eden görevleri vardır.

Madde — 3.

Ayrıdetmeme

Âkîd Devletler bu Sözleşme hükümlerini mültecilere, ırk din, veya menşe memleketi bakımından ayrıdetmeden tatbik ederler.

Madde — 4.

Din

Âkîd Devletler, ülkelerindeki mültecilere, ibadet ve çocuklarının dinî eğitim hürriyeti bakımından, en az vatandaşlara tatbik edilen muamele kadar müsait muamele tatbik ederler.

Madde — 5.

Bu Sözleşme dışında bahşolunan haklar

Bu Sözleşmenin hiçbir hükmü, bir Âkîd Devlet tarafından mültecilere bu Sözleşme dışında bahşolunan diğer hakları ve menfaatleri ihlâl etmez.

Madde — 6.

«Aynı şartlarla» tâbiri

Bu Sözleşme bakımından, «aynı şartlarla» tâbiri, ilgili kimsenin, bir mülteci olmadığı takdirde muayyen bir hakkı kullanmak için yerine getirmesi gereken bütün şartların (geçici yahut daimî ikamet müddetine ve şartlarına aidolanlar dâhil) mahiyetleri itibariyle bir mülteci tarafından yerine getirilemeyecek olanlar müstesna, kendisi tarafından yerine getirilmesini tazammun eder.

Madde — 7.

Mütekabiliyet şartından muafiyet

1. Bu Sözleşmede derpiş olunan daha müsait hükümler saklı kalmak üzere, her Âkîd Devlet, mültecilere genel olarak yabancılarla tanıdığı rejimi bahşeder.
2. Bütün mülteciler, Âkîd Devletlerin ülkesinde üç sene ikametden sonra, kanuni mütekabiliyet şartından muaf olurlar.
3. Her Âkîd Devlet, bu Sözleşme kendisi hakkında yürürlüğe girdiği tarihte mültecilerin, mütekabiliyet şartı olmadan, istifade edebilecekleri hakları ve menfaatleri kendilerine tanımaya devam eder.
4. Âkîd Devletler, mütekabiliyet şartının bulunmaması halinde, mültecilere 2 ne ve 3 ncü fıkralara göre istifade edebilecekleri haklardan ve menfaatlardan başka hak ve menfaatler bahşetmek imkânlarını ve 2 ne ve 3 ncü fıkralarda mezkûr şartları haiz olmıyan mültecileri mütekabil muamele muafiyetinden istifade ettirmek imkânını müsait surette nazarı itibare alırlar.
5. Yukardaki 2 ne ve 3 ncü fıkralar hükümleri gerek bu Sözleşmenin 13, 18, 19, 21 ve 22 ne maddelerinde mezkûr haklara ve menfaatlara, gerekse bu Sözleşmede derpiş olunmıyan haklara ve menfaatlara tatbik edilir.

Madde — 8.

İstisnai tedbirlerden muafiyet

Yabancı bir Devlet vatandaşlarının şahısları, malları veya menfaatleri aleyhinde ittihaz olunabilecek istisnai tedbirler bakımından Âkîd Devletler, bu gibi tedbirleri, mezkûr devletin resmen vatan-dağı olan bir mülteciye sırf bu vatandaşlığına müsteniden tatbik etmezler. Bu maddede ifade olunan genel prensibi mevzuatlarına göre tatbik edemiyen Âkîd Devletler bu gibi mültecilere münasip hal-lerde muafiyet bahşederler.

Madde — 9.

Geçici tedbirler

İşbu Sözleşmenin hiçbir hükmü bir Âkîd Devletin harb zamanında veya diğer vahim ve müstesna hallerde, millî güvenliği için elzem saydığı tedbirleri muayyen bir kimse hakkında, bu kimsenin hakikatte bir mülteci olduğu ve mezkûr tedbirlerin kendisi hakkında millî güvenliği icabı muhafazası gerektiği tesbit edilinceye kadar geçici olarak ittihaz eylemesine mâni değildir.

Madde — 10.

İkametin devamı

1. Bir mülteci İkinci Dünya Harbi sırasında sürgün edilerek Âkîd Devletlerden birinin ülkesine götürülmüş olup burada ikamet etmekte ise, bu mecburi ikamet müddeti bu ülkede kanuni ikametgâh sayılacaktır.

2. Bir mülteci İkinci Dünya Harbi sırasında bir Âkîd Devletin ülkesinden sürgün edilip bu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden evvel daimî ikamet kastı ile oraya dönmüş ise, sürgünden önceki ve sonraki devre, aralıksız ikamet zaruri olan hallerde, bir tek aralıksız ikamet sayılacaktır.

Madde — 11.

Mülteci gemi adamları

Her Âkîd Devlet, bayrağını taşıyan gir geminin mürettebatı arasında muntazam şekilde hizmete alınmış mülteciler varsa, bunların ülkesinde yerleşmesine müsaade eylemek imkânlarını ve bilhassa diğer bir memlekette yerleşmelerini kolaylaştırmak üzere kendilerine seyahat belgeleri vermeyi yahut muvakkaten ülkesine kabul eylemeyi müsait surette inceler.

BÖLÜM II

Hukuki durum

Madde — 12.

Şahsi statü

1. Her mültecinin şahsi statüsü ikametgâhı memleketinin kanununa, ikametgâhı yoksa bulunduğu memleketin kanununa tâbidir.
2. Mülteci tarafından evvelce iktisabedilen ve şahsi statüye dair olan haklara, bilhassa evliliğe bağlı haklara, her Âkîd Devlet tarafından gerekirse bu devletin mevzuatının gösterdiği şartları yerine getirmek kaydıyla riayet olunur. Ancak bahis konusu hakkın, şahıs mülteci olmasaydı o devletin mevzuatı tarafından tanınacak haklar arasında bulunması lâzımdır.

Madde — 13.

Menkul ve gayrimenkul mülkiyet

Âkîd Devletler, menkul ve gayrimenkul iktisabı ve buna müteferri diğer haklar, menkul ve gayrimenkul mülkiyete ait kira ve diğer mukaveleler bakımından her mülteciye mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içinde genel olarak yabancılara bahşolunandan daha az müsaıdolmayan bir muamele tatbik ederler.

Madde — 14.

Fikrî ve sınai mülkiyet

Sınai mülkiyetin ve bilhassa ihtiralar, desenler, modeller, alâmeti farika, ticari unvanın himayesi konusunda ve edebî, artistik, ilmi mülkiyetin himayesi konusunda, her mülteci, mütat ikametgâhının bulunduğu memlekette işbu memleketin vatandaşlarına bahşolunan himayeden istifade eder. Mülteci, diğer Âkîd Devletlerden her hangi birinin ülkesinde, bu ülkede mütat ikametgâhının bulunduğu memleketin vatandaşlarına bahşolunan himayeden istifade eder.

Madde — 15.

Dernek hakları

Âkîd Devletler, muntazam surette ülkelerinde ikamet eden mültecilere, siyasi ve kazanç maksadı taşımayan dernekler ile meslek sendikaları bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşlarına bahşolunan en müsait muameleyi tatbik ederler.

Madde — 16.

Mahkemede taraf olarak bulunma hakkı

1. Her mültecinin Âkîd Devletlerin ülkesinde mahkemelere serbestçe ve kolayca müracaata hakkı vardır.
2. Her mülteci, mûtat ikametgâhının bulunduğu Âkîd Devlette, adli yardım ve teminat akçesinden muafiyet dâhil, mahkemelere müracaat bakımından vatandaş gibi muamele görür.
3. Mûtat ikametgâhının bulunduğu memleketten gayri Âkîd Devletlerde ve 2 nci fıkrada mezkûr konular hakkında, her mülteci mûtat ikametgâhının bulunduğu memleket vatandaşlarına edilen muamelenin aynından istifade eder.

BÖLÜM III

Kazançlı işler

Madde — 17.

Ücretli meslekler

1. Âkîd Devletler, ülkelerinde muntazam surette ikamet eden her mülteciye, ücretli bir meslekte çalışmak hakkı bakımından, aynı şartlar içinde yabancı bir memleketin vatandaşına bahşedilen en müsait muameleyi bahşederler.
2. Her halde, millî çalışmayı himaye için yabancılara veya yabancılar istihdamı konusunda vaz'edilen tahdit tedbirleri, bu Sözleşmenin ilgili Âkîd Devlet hakkında yürürlüğe girdiği tarihte bunlardan muaf tutulan veya aşağıdaki şartlardan birini haiz olan mültecilere tatbik edilmez :
  - a) Memlekette üç sene ikamet etmiş olmak ;
  - b) İkametgâh memleketi vatandaşı olan bir kimse ile evli bulunmak, eşini terk etmiş olan bir mülteci bu hükümden istifadeyi iddia edemez ;
  - c) İkametgâh memleketi vatandaşı olan bir veya birkaç çocuğu olmak.
3. Âkîd Devletler ücretli mesleklerde çalışmak bakımından bütün mültecilerin ve bilhassa ülkelerine bir işçi bulma programına yahut göçmen getirme plânına göre girmiş olan mültecilerin haklarını vatandaşları hakları ile bir arada tutmaya mâtuf tedbirler ittihazını müsait surette düşünürler.

Madde — 18.

Ücretsiz meslekler

Âkîd Devletler, ülkelerinde muntazam surette bulunan mültecilere ziraat, sanayi, küçük sanatlar ve ticaret sahalarında ücretsiz bir meslek sahibi olmak ve ticaret ve sanayi şirketleri kurmak hususlarında mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlarla genel olarak yabancılara bahşedilenden daha az müsaidolmayan muameleyi bahşederler.

Madde — 19.

Serbest meslekler

1. Her Âkîd Devlet, ülkesinde muntazam surette ikamet eden ve bu Devletin yetkili makamlarınca tanınan diplomalara sahibolup serbest bir meslek icrasını arzu eden mültecilere mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içinden genel olarak yabancılara bahşedilenden daha az müsait olmayan şekilde muamele bahşeder.

2. Âkîd Devletler, bu gibi mültecilerin, anavatandan gayrı, milletlerarası münasebetlerini deruhde eyledikleri ülkelere yerleşmelerini temin için, kanunları ve anayasalarına göre iktidarları dâhilindeki her şeyi yaparlar.

BÖLÜM - IV.

Sosyal durum

Madde — 20.

Vesika usulü

Bütün ahalinin tâbi olduğu ve nadir bulunan maddelerin genel dağıtımını düzenliyen bir vesika usulü mevcudolan hallerde mültecilere vatandaşlar gibi muamele edilecektir.

Madde — 21.

Mesken

1. Âkîd Devletler, mesken bakımından, bu mesele kanun ve nizamlar veya âmme makamlarının kontroluna tâbi olduğu nispette, ülkelerinde muntazam surette ikamet eden mültecilere mümkün olduğu kadar müsait bir muamele bahşederler; bu muamele her halde aynı şartlar içinde genel olarak yabancılara bahşedilenden daha az müsaidolmaz.

Madde — 22.

Maarif

1. Âkîd Devletler mültecilere ilk tahsil konusunda vatandaşlara tannınan aynı muameleyi yaparlar.

2. Âkîd Devletler mültecilere ilk tahsilden gayrı tahsil sınıfları konusunda ve bilhassa tahsilden istifade; yabancı memleketlerde verilmiş tahsil belgeleri, üniversite diplomaları ve belgelelerinin tanınması; hare ve resimlerden muafiyet ve tahsil bursları konularında mümkün olduğu kadar müsait ve her halde aynı şartlar içinde genel olarak yabancılara bahşedilenden daha az müsaidolmayan şekilde muamele ederler.

Madde — 23.

Sosyal yardım

Âkîd Devletler, ülkelerinde muntazam surette ikamet eden mültecilere sosyal yardım ve iane konularında vatandaşlara yapılan muamelenin aynını yaparlar.

Madde — 24.

Çalışma mevzuatı ve sosyal sigorta

1. ÂKİD Devletler, ülkelerinde muntazam surette ikamet eden mültecilere aşağıdaki konularda vatandaşlara yapılan muamelenin aynını bahşedeceklerdir :

- a) Mevzuatla düzenlendiği veya idari makamların yetkisine tâbi oldukları nispette, istihkaka dâhil olmak şartıyla, aile yardımları da dâhil, işçi istihkakları, çalışma müddeti, munzam çalışma saatleri, ücretli tatil, evde çalışmaya ait tahditler, çalışmaya başlama yaşı, çıraklık ve meslekî yetiştirme, kadınların ve gençlerin çalışması, kollektif iş mukaveleleri ile bahşolunan menfaatler, .

- b) Aşağıdaki tahditler ile sosyal sigorta (iş kazalarına, meslek hastalıklarına, analığa, hastalığa, sakatlığa, yaşlılığa ve ölüme, işsizliğe, aile mükellefiyetlerine) ve millî mevzuata göre bir sosyal sigorta sistemine dâhil diğer her hangi bir tehlikeye ait kanuni hükümler :
- i) Müktesep hakların ve iktisabedilmek üzere olan hakların muhafazası için hususi anlaşmalar ;
- ii) İkametgâh memleketinin millî mevzuatının emrettiği ve tamamen Devlet fonlarından karşılanan ödenek veya ödenek parçaları ile normal bir emeklilik ödeneği için lüzumlu aıdat şartlarını haiz olmıyan kimselere yapılan yardımlar hakkında hususi anlaşmalar.
2. Bir mültecinin bir iş kazası veya bir meslek hastalığı neticesinde ölümüne ait tazminat haklarına, hak sahibinin Âkîd Devlet ülkesi dışında ikamet etmesi yüzünden hâlel gelmez.
3. Âkîd Devletler, sosyal sigorta konusunda müktesep haklara veya iktisabedilmek üzere olan haklara dair akdettikleri veya akdedecekleri anlaşmalardan mültecileri de istifade ettireceklerdir; şu şartla ki, mülteciler mezkûr anlaşmaları imzalayan devletlerin vatandaşlarından aranan şartları haiz olsunlar.
4. Âkîd Devletler, Âkîd olmıyan devletler ile aralarında yürürlükte bulunan veya bulunacak olan bunlara benzer anlaşmalardan mültecileri, mümkün olduğu nispette, istifade ettirmek imkânlarını müsait surette tetkik edeceklerdir.

BÖLÜM V.

İdari tedbirler

Madde — 25.

İdari yardım

1. Bir mültecinin bir hakkını kullanması kendilerine müracaat edecek durumda olmadığı yabancı makamların usulen yardımını gerektirmekte ise ülkesinde ikamet ettiği Âkîd Devletler bu yardımın kendi makamlarınca veya milletlerarası bir makam tarafından yapılmasını temin ederler.
2. Birinci fıkrada mezkûr makam veya makamlar, bir yabancıya kendi millî makamları tarafından veya vasıtası ile usulen verilebilecek belgeleri veya tasdiknameleri mültecilere kontrolleri altında verirler veya veririrler.
3. Bu suretle verilen belgeler veya tasdiknameler, aksi sabit oluncaya kadar, yabancılara kendi millî makamları tarafından veya vasıtası ile veriler. resmî belgelerin yerine geçerler, ve muteber sayılırlar.
4. Muhtaçlar lehinde tanınabilecek istisnalar mahfuz kalmak şartı ile bu maddede mezkûr hizmetler mukabilinde ücret alınabilir; bununla beraber işbu ücretler mutedil bir nispette ve müşabih hizmetler için vatandaşlardan alınan harclarla mütenasibolurlar.
5. Bu madde hükümleri hiçbir suretle 27 ve 28 ne maddeleri ihlâl etmez.

Madde — 26.

Seyrüsefer serbestliği

Her Âkîd Devlet ülkesinde muntazam surette ikamet eden mültecilere, aynı şartlarla umumiyetle yabancılara tatbik olunan mevzuattaki istisnalar mahfuz olmak şartı ile, ikamet mahallerini seçmek ve serbestçe seyrüsefer etmek hakkı tanılır.

Madde — 27.

Hüviyet belgeleri

Âkîd Devletler ülkelerinde bulunan ve muteber bir seyahat belgesine sahibolmayan her mülteciye hüviyet belgeleri verirler.

Madde — 28.

Seyahat belgeleri

1. Âkîd Devletler ülkelerinde muntazam surette ikamet eden mültecilere, millî emniyet veya âmme nizamına ait ciddi sebepler mâni olmadıkça, bu ülke haricine seyahatlerini temin edecek seyahat belgeleri verirler. Mezkûr belgeye bu Sözleşme Ekindeki hükümler tatbik edilir. Âkîd Devletler bu nevi belgeyi ülkelerinde bulunan diğer her hangi bir mülteciye verebilirler; ülkelerinde bulunup muntazam surette ikamet ettikleri memleketten bir seyahat belgesi almak imkânından mahrum olan mültecilerin vaziyetini bilhassa müsait surette tetkik ederler.

2. Evvelce münakit milletlerarası anlaşmalara taraf olan devletler tarafından verilmiş seyahat belgeleri Âkîd Devletlerce tanınır. Ve mültecilere işbu madde mucibince verilmiş gibi muamele edilir.

Madde — 29.

Malî mükellefiyetler

1. Âkîd Devletler mültecilere, her ne isimle olursa olsun, benzer vaziyetlerde vatandaşlarına tahmil ettiklerinden veya edebileceklerinden başka veya daha yüksek resim, harc, vergiye tâbi tutmazlar.

2. Yukardaki fıkra hükümleri, hüviyet belgeleri dâhil yabancılara verilecek idari belgeler hakkındaki harelara ait kanun ve tüzük hükümlerinin mültecilere tatbikına mâni değildir.

Madde — 30.

Emvalin transferi

1. Her Âkîd Devlet, mültecilerin, ülkesine ithal ettikleri emvali, yerleşmek üzere kabul edilecekleri diğer bir memleketin ülkesine, kendi kanun ve nizamlarına göre nakletmelerine müsaade eder.

2. Her Âkîd Devlet, yerleşmek üzere kabul olundukları diğer bir memlekette yerleşmelerine lüzumlu her hangi diğer emvali götürmek için müsaade istiyen mültecilerin müracaatlerini müsait surette tetkik eder.

Madde — 31.

İltica memleketinde usulsüz durumda bulunan mülteciler

1. Âkîd Devletler, hayatları veya hürriyetleri birinci maddede gösterilen şekilde tehdit altında bulunmuş olan memleketten doğruca gelerek müsaadesiz ülkelerine giren veya ülkelerinde bulunan mültecilere usulsüz girişlerinden veya bulunuşlarından dolayı ceza vermezler; bunların vâkit geçirmeden resmî makamlara müracaatle usulsüz girişlerini veya bulunuşlarını mucip makbul sebepleri anlatmaları şarttır.

2. Âkîd Devletler, bu mültecilerin hareketlerini lüzumlu olanlardan başka tahdidetmiyeceklerdir. Bu tahditler ancak işbu mültecilerin iltica memleketindeki durumları düzenleninceye veya bunlar diğer bir memlekete kabullerini temin edinceye kadar tatbik olunacaktır. Âkîd Devletler, bu mültecilerin diğer bir memlekete kabullerini temin etmeleri için mâkul bir müddet ve lüzumlu bütün kolaylıkları bahşederler.

Madde — 32.

Sınır dışı etme

1. Âkîd Devletler, ülkelerinde muntazam surette bulunan bir mülteciyi ancak millî emniyet veya âmme nizamı sebepleri ile sınır dışı ederler.
2. Bu mültecinin sınır dışı edilmesi, kanunla derpiş olunan usule tevfikân verilmiş bir karara istinadedir. Âcil millî emniyet mülâhazaları mâni değilse, mültecinin, suçsuzluğunu ispat eylemesine salâhiyetli bir makam yahut salâhiyetli makam tarafından hususi surette seçilmiş bir veya birkaç kimse nezdinde itiraz etmesine ve bu maksatla temsil olunmasına müsaade edilir.
3. Âkîd Devletler bu gibi bir mülteciye, diğer bir memlekete muntazam surette kabulünü temin edebilmesi için mâkul bir müddet verirler. Âkîd Devletler, bu müddet sırasında, münasip sayacakları dahlî mahiyette her hangi bir tedbiri alabilirler.

Madde — 33.

Sınır dışı veya iade etme yasağı

1. Hiçbir Âkîd Devlet bir mülteciyi, ırkı, dini, vatandaşlığı, muayyen bir içtimai zümreye mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayat veya hürriyetinin tehdedileceği ülkelerin hudutlarından her ne şekilde olursa olsun sınır dışı veya iade edemez.
2. Bununla beraber, bulunduğu memleketin emniyeti için tehlikeli sayılması hususunda eiddî sebepler mevcudolan, veya bilhassa vahim bir cürümden dolayı katılmış bir hükümle mahkûm olduğu için mezkûr memleket topluluğu için bir tehlike teşkil eden bir mülteci işbu hükümden istifadeyi talebedemez.

Madde — 34.

Vatandaşlığa alma

Âkîd Devletler, mültecileri imtisal eylemeyi ve vatandaşlığa almayı her türlü imkân nispetinde kolaylaştırırlar. Vatandaşlığa alma muamelelerini çabuklaştırmaya ve bu muamelenin masraf ve resimlerini her türlü imkân nispetinde azaltmaya bilhassa gayret ederler.

BÖLÜM VI.

Tatbikata mütaallik geçici hükümler

Madde — 35.

Millî makamların Birleşmiş Milletlerle iş birliği

1. Âkîd Devletler, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, veya onu istihdaf edecek diğer her hangi bir Birleşmiş Milletler teşekkülü ile vazifesini ifa sırasında iş birliği yapmayı ve hususiyle işbu Sözleşme hükümlerinin tatbikında nezaret vazifesini kolaylaştırmayı taahhüdederler.
2. Âkîd Devletler, Yüksek Komiserliğin veya onu istihdaf edecek her hangi bir Birleşmiş Milletler Teşekkülünün Birleşmiş Milletlerin salâhiyetli uzuvlarına rapor vermesini teminen, aşağıdaki hususlar hakkında talebolunacak malûmatı ve istatistikleri münasip bir şekilde vermeyi taahhüdederler :
  - a) Mültecilerin hukuki durumu,
  - b) Bu Sözleşmenin tatbiki,
  - c) Mültecilere mütaallik mevcut veya yürürlüğe girecek kanun, tüzük ve kararnameler.

Madde — 36.

Millî kanun ve tüzükler hakkında malûmat

Âkîd Devletler, işbu Sözleşmenin tatbikını temin maksadiyle yayınlıyabilecekleri kanun ve tüzükleri Birleşmiş Milletler Umumi Kâtibine bildirirler.

Madde — 37.

Bundan evvelki Sözleşmelerle münasebetler

28 nci maddenin 2 nci fıkrası hükümlerine hâlel gelmemek şartıyla, işbu Sözleşme, Âkîdler arasında, 5 Temmuz 1922, 31 Mayıs 1924, 12 Mayıs 1926, 30 Haziran 1938 ve 30 Temmuz 1935 tarihli Anlaşmalar ile 28 Ekim 1933, 10 Şubat 1938 tarihli Sözleşmelerin, 14 Eylül 1939 tarihli Protokolün ve 15 Ekim 1946 tarihli Anlaşmanın yerine kaim olmuştur.

BÖLÜM VII.

Nihai hükümler

Madde — 38.

Uyuşmazlıkların halli

Bu Sözleşmenin Tarfları arasında Sözleşmenin tefsiri veya tatbikı hakkında zuhur edip diğer yollardan halledilmemiş olan uyuşmazlıklar, uyuşmazlık Taraflarından birinin talebi üzerine Milletlerarası Adalet Divanına tevdi edilir.

Madde — 39.

İmza, tasdik ve iltihak

1. Bu Sözleşme Cenevre'de 28 Temmuz 1951 tarihinde imzaya açık tutulur ve bu tarihten sonra Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine tevdi olunur. Birleşmiş Milletler Avrupa Ofisinde 28 Temmuzdan 31 Ağustos 1951 tarihine kadar ve bilâhara Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Merkezinde 17 Eylül 1951 den 31 Aralık 1952 ye kadar tekrar imzaya açık bulundurulur.

2. Bu Sözleşme, Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye büeün Devletler ile mülteciler ve vatanlıkların hukuki durumu hakkındaki diplomatik Konferansa davet edilen üye olmıyan diğer herhangi bir devletin veya Genel Kurul tarafından imzalamaya davet olunan her devletin imzasına açık tutulur. Sözleşme tasdik olunur ve tasdiknameler Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi olunur.

3. İşbu maddenin 2 nci fıkrasında işaret edilen devletler 28 Temmuz 1961 tarihinden itibaren Sözleşmeye iltihak edebilirler. İltihak, iltihak vesikasının Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi suretiyle vukubulur.

Madde — 40.

Sözleşmenin tatbik olunacağı ülkeye dair hüküm

1. Her hangi bir devlet imza, tasdik veya iltihak sırasında işbu Sözleşmenin milletlerarası sahada temsil ettiği ülkelerin hepsine veya bir veya birkaçına şâmil olacağını beyan edebilir. Böyle bir beyan Sözleşmenin mezkûr devlet hakkında yürürlüğe girdiği tarihte muteber olur.

2. Bu tarihten sonra her zaman, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapılacak bir tebligat ile bu teşmil yapılabilir ve tebligatın Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi gününü takibeden doksancı günden itibaren veya Sözleşmenin mezkûr devlet hakkında yürürlüğe girdiği tarih daha sonra ise, bu tarihte yürürlüğe girer.

3. Bu Sözleşmenin imza, tasdik veya iltihak tarihinde tatbik edilmeyeceği ülkeler bakımından, ilgili her devlet, icabediyorsa, bu ülkeler hükümetlerinin, Anayasa hükümleri gereğince lüzumlu olan muvafakatlerini almak kaydıyla, Sözleşmenin merkûr ülkelere tatbıkına müncer olacak her türlü tedbiri mümkün olduğu kadar süratle almak imkânını tetkik eder.

Madde — 41.

Federal devlet hükmü

Birleşik olmyan veya Federal bir devlet hakkında aşağıdaki hükümler tatbik edilir :

a) Bu Sözleşme maddelerinden tatbiki federal teşriî makamın teşriî yetkisine aidolanlar hakkında federal hükümetin vecibeleri bu bakımdan federal devlet olmyan Tarafların vecibelerinin aynı olacaktır.

b) Bu Sözleşme maddelerinden tatbiki, birliği teşkil eden ve federasyonun anayasasına göre teşriî tedbirler ittihazına mecbur olmyan devlet, eyalet veya kantonların her birinin teşriî yetkisine aidolanları, federal hükümet, devletler, eyaletler veya kantonların yetkili makamlarına en kısa zamanda ve müspet mütalâasıyla bildirir.

c) Bu Sözleşmeye Taraf federal bir devlet, kendisine her hangi bir Âkid Devletin Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri vasıtasıyla tevdi olunacak talebi üzerine, Sözleşmenin her hangi bir hüküm hakkında federasyonda ve bunu teşkil eden birliklerde cari mevzuat ve tatbıkata dair mezkûr hükmün teşriî veya diğer şekilde ne derecede tatbik edildiğini gösteren bir izahname sunar.

Madde — 42.

İhtirazi kayıtlar

1. Her devlet, imza, tasdik veya iltihak esnasında Sözleşmenin 1, 3, 4, 16 (1), 33, 36 - 46 (dahil) maddeleri haricindeki maddeler hakkında ihtirazi kayıtlar beyan edebilir.
2. Bu maddenin 1 ne fıkrası mucibince ihtirazi bir kayıt beyan eden her Âkid Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine göndereceği bir tebliğ ile bunu her zaman geri alabilir.

Madde — 43.

Yürürlüğe girme

1. Bu Sözleşme altıncı tasdik veya iltihak vesikasının tevdi tarihini takibeden doksanmıç gün yürürlüğe girer.
2. Sözleşme altıncı tasdik veya iltihak vesikasının tevdiinden sonra tasdik veya iltihak eden devletlerden her biri hakkında, bu devletin tasdik veya iltihak vesikasını tevdi tarihini takibeden doksanmıç gün yürürlüğe girer.

Madde — 44.

Fesih

1. Her Âkid Devlet Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine göndereceği bir tebligat ile Sözleşmeyi her zaman feshedebilir.
2. Fesih, ilgili devlet hakkında, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından tebligatın alınması tarihinden bir sene sonra hüküm ifade eder.
3. 40 ncı madde mucibince bir beyan veya tebliğde bulunan her devlet, Sözleşmenin tebliğde bildirilen ülkelere artık tatbik edilemeyeceğini bilâhara Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tebliğ edebilir. Sözleşmenin mevzuubahis ülkeye tatbiki işbu tebliğin Genel Sekreter tarafından alınması tarihinden bir sene sonra hitam bulur.

Tadil

1. Her Akıd Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine göndereceği tebliğ yoluyla bu Sözleşmenin tadilini her zaman talebedebilir.
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu icabı halinde, bu talep hakkında alınacak tedbirleri tavsiye eder.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin tebliğleri

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletler üyesi bütün devletlere ve 39 neu maddede derpiş edilen üye olmıyan devletlere aşağıdaki hususları tebliğ eder :

- a) Birinci maddenin B kısmında derpiş edilen beyan ve tebliğler;
- b) 39 neu maddede derpiş edilen imza, tasdik veya iltihaklar;
- c) 40 ncı maddede derpiş edilen beyan ve tebliğler;
- d) 42 nei maddede derpiş edilen beyan olunmuş veya geri alınmış ihtirazi kayıtlar;
- e) 43 ncü maddeyi tatbikan, bu Sözleşmenin yürürlüğe gireceği tarih;
- f) 44 ncü maddede derpiş edilen fesih ve tebliğler;
- g) 45 nei maddede derpiş edilen tadil talepleri.

Yukardaki hususları tasdikan, aşağıda imzaları bulunanlar, usulüne tevfiakan yetkili olarak, işbu Sözleşmeyi Hükümetleri adına imzalamışlardır.

Cenevre'de, 28 Temmuz 1951 tarihinde, Fransızca ve İngilizce metinleri aynı derecede muteber olmak suretiyle bir nüsha olarak tanzim edilmiştir. Bu nüsha Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Arşivine tevdi olunur ve tasdikli suretleri bütün Birleşmiş Milletler üyesi devletlerle 39 neu maddede derpiş edilen âza olmıyan devletlere verilir.

E K

Paragraf 1

1. Bu Sözleşmenin 28 ncı maddesinde derpiş edilen seyahat vesikası ilişikteki nümuneye uygun olur.
2. Bu vesika en az iki dilde tanzim olunur, ikisinden biri İngilizce veya Fransızca olur.

Paragraf 2

Vesikayı veren memleketin mevzuatı mahfuz kalmak şartıyla, çocuklar anne ve babadan birinin veya istisnai hallerde diğer bir reşit mültecinin seyahat vesikasına kaydolunabilirler.

Paragraf 3

Vesikanın verilmesi için alınacak harçlar, millî pasaportlara tatbik olunan en düşük harçları tecâvüz etmez.

Paragraf 4

Hususi veya istisnai vakalar mahfuz olmak üzere, vesika mümkün olduğu kadar çok sayıda memleket için verilir.

Paragraf 5

Vesikanın yürürlük süresi, ita eden makamın ihtiyarına göre bir veya iki yıl olur.

Paragraf 6

1. Vesika hâmilî kanunî ikametgâhını diğerk bir ÷lkeye nakletmediğı müddetçe ve vesika-yı veren makamın ÷lkesinde muntazam surette ikamet etmekte ise vesikanın yenilenmesi veya süresinin uzatılması ita eden makama aittir. Yeni bir vesika verilmesi, aynı şartlar ile eski vesika-yı ita eden makama aittir.
2. Bu husus için kendilerine hususî yetki verilen diplomatik temsilciler veya konsolosluk makamları, hükümetleri tarafından verilmiş olan seyahat vesikalarının süresini altı ayı geçmiyen bir süre için uzatmaya yetkilidirler.
3. Âkîd Devletler kanunî ikametgâhlarını artık kendi ÷lkelerinde bulunmıyan ve fakat kanunî ikametgâhlarının bulunduğu memlekettten bir seyahat vesikası alamıyan mültecilerin seyahat vesikalarının yenilenmesi veya sürelerinin uzatılması imkânlarını hayırhahane şekilde mütalâa ederler.

Paragraf 7

Âkîd Devletler işbu Sözleşmenin 28 nei maddesi hükümleri mucibince verilen vesikaları muteber addederler.

Paragraf 8

Mültecilerin gitmek istediğı memleketin yetkili makamları, kendisini memlekete kabul edeceklerse ve bir vizeye lüzum varsa hâmilî olduğı vesikaya vize vaz'ederler.

Paragraf 9

1. Âkîd Devletler, nihai olarak gidecekleri ÷lkenin vizesini almış olan mültecilere transit vizeleri vermeyi taahhüdederler.
2. Her hangi bir yabancıya vize verilmemesini haklı gösterebilecek sebeplerle işbu vizenin verilmesi reddedilebilir.

Paragraf 10

Çıkış - giriş veya transit vizelerine mütalâlik harçlar yabancı pasaport vizelerine tatbik olunan aşgari tarifeyi tecavüz etmez.

Paragraf 11

Bir mültecinin kanunî ikametgâhını değıştirip diğerk bir Âkîd Devletin ÷lkesinde yerleşmesi halinde, 28 nei maddenin hüküm ve şartlarına göre yeni bir vesika verilmesi artık işbu ÷lkenin yetkili makamına aیدolur, ve mültecinin bu makama müracaata hakkı bulunur.

Paragraf 12

Yeni bir vesika veren makam eski vesikayı geri almaya ve eğer eski vesikada iadesi tasrih ediliyorsa ita eden memlekete iadeye mecburdur.

Aksi takdirde yeni vesikayı veren makam eskisini geri alır ve iptal eder.

Paragraf 13

1. Âkîd Devletlerden her biri kendisi tarafından Sözleşmenin 28 nei maddesine göre verilen bir seyahat vesikası hâmilinin, bu vesikanın yürürlük süresi içinde her zaman ÷lkesine tekrar gelmesine müsaade eylemeyi taahhüdeder.

2. Yukardaki fıkra hükümleri mahfuz kalmak şartıyla, bir Âkîd Devlet, vesika hâmilinin, memleketten çıkanlara veya girenlere tahmil edilen muamelelere tâbi olmasını talebedebilir.

3. İstisnai hallerde veya mülteciye muayyen süreli ikamet müsaadesi verilmişse Âkîd Devletlerin adı geçen vesikayı verirken mültecinin avdet edebileceği müddeti, üç aydan az olmamak üzere, tahdideylemek hakkı mahfuzdur.

Paragraf 14

Yalnız 13 ncü paragraf hükümleri mahfuz olmak üzere işbu ek hükümleri Âkîd Devletlerin ülkelerinde giriş, transit, geçici ikamet, yerleşme ve çıkış hallerine tatbik edilen kanun ve tüzükleri hiçbir suretle ihlal etmez.

Paragraf 15

Vesikanın verilmesi veya vesikaya vaz'edilen şerhler, hususiyle vatandaşlık bakımından, hâmilinin statüsünü tâyin veya ihlal etmez.

Paragraf 16

Vesikanın verilmesi hâmiline hiçbir suretle ita eden memleketin diplomatik temsilcileri veya konsolosluk makamlarının himayesini talebetmek hakkını vermez, ve bu temsilci veya makamlara da bir himaye hakkı bahşetmez.

İLİŞİK

(Seyahat vesikası nümunesi)

(Vesika küçük bir defter şeklinde olacaktır)

(Tabriben 15 X 10 cm.)

Kimyevi veya diğer vasıtalar ile yapılacak silinme ve değişikliklerin kolaylıkla fark edilecek bir tarzda basılması ve «28 Temmuz 1951 Sözleşmesi» kelimelerinin ita eden memleketin dilinde her sayfada tekrar edilerek basılması tavsiye olunur.

Defterin kapağı

SEYAHAT VESİKASI

(28 Temmuz 1951 Anlaşması)

(1)

SEYAHAT VESİKASI

(28 Temmuz 1951 Sözleşmesi)

Bu vesika, yürürlük süresi uzatılmazsa, ... tarihine kadar muteberdir.

Soyadı .....

Adı (ları) .....

Refakatindeki çocuk (lar) .....

1. Bu vesika, hâmiline sırf millî pasaport yerine geçecek bir seyahat vesikası sağlamak maksadiyle verilmiştir. Hâmilinin vatandaşlık durumu hakkında hiçbir hüküm ifade eylemez ve vatandaşlığına tesir etmez.
2. Vesika hâmilinin ..... ye (vesikayı veren makamların mensubolduğu memleketin adı yazılır) aşağıda daha sonrası için bir tarih yazılmamışsa ..... tarihine kadar dönmesine müsaade edilmiştir (vesika hâmilinin dönmesine müsaade olunan süre üç aydan az olmamalıdır).
3. Vesika hâmili ikametgâhını bu vesikanın verildiği memleketten başka bir memlekete naklettiği takdirde, yeniden seyahati arzu ederse, yeni bir vesika almak için ikametgâhı memleketinin, yetkili makamlarına müracaat etmelidir. (Eski vesika ita eden makama gönderilmek üzere yeni vesikayı veren makama tevdi edilir.)

(1) Kroşeler arasındaki cümleler arzu eden hükümetlerce konulabilir.

Doğum yeri ve tarihi .....
Mesleki .....
Şimdiki ikametgâhı .....
+ Karısının evlenmeden evvelki soyadı ve adı (ları) .....
+ Kocasının soyadı ve adı (ları) .....

E Ş K Â L

.....
Boy .....
Saç .....
Göz rengi .....
Burun .....
Yüz şekli .....
Renk .....
Hususi işaretler .....

Refakatindeki çocuklar

Soyadı	Adı (ları)	Doğum yeri ve tarihi	Cinsiyeti
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

+ Lüzumsuz kelimeler çizilir.
(Bu vesika, kapak hariç ..... sayfadan ibarettir.)

Vesika hâmilinin fotoğrafı ve vesikayı veren makamın damgası,
Hâmilin parmak izi, (ihtiyari),
Hâmilin imzası .....
(Bu vesika, kapak hariç, ... sayfadan ibarettir.)

(4)

1. Bu vesika aşağıdaki memleketler için verilmiştir :

.....
.....
.....

2. Bu vesikanın verilmesine esas teşkil eden vesika veya vesikalar :

.....
.....
.....

Vesikanın verildiği yer : .....

Tarihi : .....

Vesikayı veren makamın imzası ve
damgası

Tahsil edilen harc :

(Bu vesika kapak hariç, ... sayfadan ibarettir).

(5)

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harc : ..... tarihinden .....
..... tarihine kadar .....
..... da ..... tarihinde uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın
imza ve damgası

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harc : ..... tarihinden .....
..... tarihine kadar .....
..... de ..... tarihinde uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın
imza ve damgası

(Bu vesika, kapak hariç, ... sayfadan ibarettir.)

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harc : ..... tarihinden .....
tarihine kadar ..... de ..... tarihine
uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın
imza ve damgası

Vesika süresinin uzatılması

Tahsil edilen harc : ..... tarihinden .....
tarihine kadar ..... de ..... tarihine
kadar uzatılmıştır.

Vesikanın süresini uzatan makamın
imza ve damgası

(7 - 32)

VİZELER

Her vizede vesika hâmilinin soyadı tekrar edilir.

• (Bu vesika, kapak hariç, ... sahifeden ibarettir).

